

הצעה למערך שיעור ליום השואה והגבורה לבתי הספר העל יסודיים :

"מעל לכל רציתי לספר להם שהייתה התנגדות"-

סיפורה של הקשרית הגיבורה הלה רופאייזן שיפר

מטרות:

1. הכרות עם תפקיד הקשרית והבנת חשיבותו העצומה להתנגדות היהודית של תנועות הנוער בשואה
2. הכרות עם סיפור מרד פחות ידוע, של תנועת עקיבא בקראקוב, ודרכו עם סיפורה של הלה רופאייזן שיפר
3. השראה לבני ובנות נוער לעמדת מנהיגות, אומץ לב ונכונות לתשלום מחיר בשם החברות וערך החיים וההתנגדות

עזרים:

סרטון, כרטיסיות עם סיפור חייה של הלה

מבנה השיעור:

משך	תמצית הפעילות	שלב	
2 דק'	הסבר כללי על תקופת הזמן בה יעסוק המערך	פתיחה	1.
5 דק'	רקע ובסבר על הפעילות של תנועות הנוער	על תנועות הנוער בימי השואה	2.
5 דק'	הסיפור של תנועת עקיבא בקראקוב ובחירתם למרוד	הבחירה להתנגד	3.
10 דק'	דיון על הבחירה לקחת את התפקיד, ועל התכונות הנדרשות ממי שנוטלת על עצמה את המשימה	תפקיד הקשריות	4.
15 דק'	הכרות עם סיפורה של קשרית אחת – בזמן המלחמה – דיון על פועלה כקשרית בזמן המלחמה עלייתה של הלה לישראל	הלה רופאייזן שיפר	5.
10 דק'	"סוד כוחה של התנועה" – שיחה על הקטע של צביה לובטקין	דיון מסכם	6.

לפני השיעור - רקע למורה:

השיעור יעסוק בתפקידן של "הקשריות", אותן נערות צעירות, חברות תנועות נוער שלקחו על עצמן תפקיד אמיץ ומסוכן בצורה בלתי רגילה: לנוע מעיר לעיר, ולהעביר מידע ונשק לחבריות תנועות הנוער שהקימו מחתרות שמטרתן הייתה התנגדות לוחמת לנאצים. הקשריות היו מנהיגות ומדריכות בתנועה. הן עודדו את חבריות התנועה לא להתייאש ולהמשיך להילחם. הביאו ידיעות על הצלחות של מרידות במקומות אחרים, ואף הזהירו מפני ההשמדה הנאצית את הקהילות היהודיות שאליהן ההשמדה עוד לא הגיעה.

בשיעור זה נתמקד בדמותה של הלה רופאייזן שיפר, חברת תנועת עקיבא וממנהיגות המרד בקראקוב שאף השתתפה במרד גטו ורשה.

הלה שרדה את המלחמה, עלתה לארץ והקימה פה את ביתה. היא נפטרה בערב יום השואה בשנת 2017. המערך בנוי בצורה מודולרית ויכול להיות מותאם למהלך שמועבר על ידי המורה בצורה פרונטלית (אפשר בעזרת מצגת או בעל פה) או לעבודה בקבוצות תוך שימוש בתכרטיסיות מידע ושאלות.

1. פתיחה

יום השואה הוא יום שמוקדש להנצחה וזיכרון. הנצחה - זה להפוך משהו לנצחי. נבקש להפוך את הזיכרון של השואה, לזיכרון שתמיד ילך איתנו. ככל שעוברות השנים, נהיה יותר ויותר מאתגר לזכור. עם הזמן, השואה הופכת למאורע היסטורי רחוק, יש פחות ופחות שורדי שואה שנשארו בחיים ויכולים לספר את סיפורם. בטח בשנה קשה זו, של אסון שפקד אותנו ומלחמה מתמשכת, אנחנו מקדישים מחשבה רבה לשאלה איך לזכור את השואה. היום בחרנו לזכור ולהזכיר ביחד סיפור שלא הרבה אנשים מכירים, על חבורת בני ובנות נוער יהודים מתקופת השואה, שעשתה את הבלתי יאמן ויצאה במלחמה משלה נגד גרמניה הנאצית. זה סיפור שילמד אותנו משהו עמוק על הכוח שיש לצעירים שמתאחדים יחד כדי להאבק על מה שחשוב וצודק.

2. רקע על תנועות הנוער ערב המלחמה ובזמן השואה

נשאל:

מי פה חניך או חניכה בתנועת נוער? נבקש תשובות 2-3 תלמידים/ות - באיזו תנועה? מה מייחד אותה? האם ידוע לכם מתי היא הוקמה ואיפה?

נספר:

תנועות הנוער הראשונות קמו בגרמניה במאה ה-19, כמרחב לפעילות בני נוער שניסו ליצור דרך חדשה אל מול אורח החיים הבורגני והשמרני של הוריהם ושל החברה. כלומר, מורדים כבר מראשית דרכם. בהמשך התפשטו תנועות הנוער למקומות רבים באירופה. בין שתי מלחמות-העולם איגדו תחתן תנועות הנוער היהודיות בפולין מספר רב מאוד של בני נוער. עם הכיבוש הגרמני וכליאת היהודים בגטאות, הפכו תנועות הנוער למקום מפלט, עשייה ונחמה עבור בני הנוער בתקופה קשה ומורכבת זו. לרובם הגדול הייתה התנועה תחליף לבית, למשפחה, למסגרות הלא מתפקדות בחייהם של בני הנוער בתקופת השואה.

מה בעצם הופך בני נוער להיות בני נוער? ואיך ולמה מוקמות תנועות הנוער? להיות בני נוער, מי כמוכם יודע, מרגיש לפעמים שנמצאים 'לא פה ולא שם'. מצד אחד - אתה מבין, חכם, יש לך יכולת להבין איך הדברים 'עובדים', יש לך דעות על דברים, ומצד שני, עדיין אין לך שום מחויבות ואחריות על פרנסה, על משפחה וילדים. גיל הנעורים הוא פרק של 'התבשלות' - תקופה שנדרשים להחליט: מי אתם רוצים להיות, להתנסות בדברים, לגלות במה אתם טובים, מה עושה לכם טוב. זהו שלב של התבוננות על עצמכם. זמן שהוא גם מעצבן - כי את מרגישה מבוגרת, אבל עוד אין לך ממש יכולת לממש את הכוחות של או לעשות באמת את מה שתרצי, בבית את עדיין צריכה לשמוע בקול ההורים, ובבית הספר את צריכה לשמוע בקול המורים. את נמצאת בין לבין. את כבר לא ילדה ועדיין לא מבוגרת. זה מקור לתסכול אבל זאת גם הזדמנות. לתחושות הללו נוסף גם הזמן הפנוי שנוצר אחרי שעות בית ספר - שילוב זה הוא שמוליד את תנועות הנוער. הנוער מבין שהוא יכול לעצור ולשאול את עצמו: העולם הזה של המבוגרים, אני אוהבת אותו? אני רוצה פשוט להצטרף אליו, או שאני רוצה לשנות אותו? להשפיע עליו? ואני לא יכולה לעשות את זה לבד, אז אני צריכה קבוצה. חברה לחשוב איתם, לחלום איתם, לעשות איתם דברים גדולים... ואז נוצרות קבוצות, ונוצר יחד - שזה כף, אבל זה גם כוח - כוח לעשות דברים גדולים. זה בכמה מילים כל הסיפור של תנועות נוער. מקום להיות עם חברים ולשנות את העולם.

בשנים שבין מלחמת העולם הראשונה למלחמת העולם השנייה - קמות עשרות תנועות נוער יהודיות באירופה. אחת התנועות האלה היא תנועת עקיבא. תנועת נוער מסורתית, לא דתית, לא להתבלבל עם בני עקיבא. כמו רבות אחרות בשנות ה-20 וה-30 באירופה, עקיבא היתה תנועה ציונית, שחינכה את בני ובנות הנוער לעלות ולהקים את מדינת היהודים בארץ ישראל. מול העיניים שלהם עמדה דמות החלוץ שעולה לארץ בגיל צעיר, בלי ההורים, במטרה ליישב ביצות, לסלול כבישים, להקים יישובים ולשמור על השדות. תנועות רבות חנכו לאור אידיאל דמות החלוץ באותן השנים. לפני המלחמה עקיבא הצליחה לשלוח לארץ שתי קבוצות שהקימו שני יישובים בא"י, נוה איתן שליד בית שאן ובית יהושע ליד נתניה.

3. הבחירה להתנגד

נספר:

מלחמה"ע השנייה פורצת בראשון בספטמבר 1939 כשגרמניה פולשת לפולין וכובשת אותה. העיר קראקוב, אחת הערים הגדולות והחשובות בפולין, הופכת לעיר הבירה של השלטון הנאצי. הרבה מהמנהיגים הבכירים של המפלגה הנאצית מסתובבים שם. בחודשים הראשונים שאחרי כיבוש פולין הנאצים מעבירים חוקים וגזרות נגד היהודים. במהלך מספר חודשים מתווספות בזו אחר זו עוד ועוד גזרות ואיסורים: אסור ליהודים לנסוע בתחבורה ציבורית, יש שעת עוצר, אסור ליהודים להכנס לפארקים, לבתי קפה ולבתי קולנוע, בהמשך אסור להם ללכת על המדרכה. סוגרים את בתי הספר ובתי הכנסת, אסור ליהודים לעבוד, מעקלים ליהודים את חשבונות הבנק. יהודים נשלחים לעבודות כפייה, מצווים עליהם לענוד סרט זרוע עם מגן דוד. במקביל, הולכת ומתגברת אלימות פיזית. התעללות ביהודים ברחוב, גזיזת זקנים ליהודים דתיים, השפלות. בתהליך מורץ של כמה חודשים הגזרות מצטברות ופוגעות פגיעה אנושה פיזית, רגשית, נפשית בכוח של החברה היהודית. הציבור היהודי נחלש, מדוכא, רמוס מיואש וחסר אונים.

נשאל:

איך המציאות הזו פוגשת את בני הנוער היהודים לדעתכם? מה והאם בכלל הם עושים מול המציאות הקשה שנוצרת סביבם? (הם מתנגדים? הם מתגייסים לעזור? הם מגיבים בצורה אחרת ממה שהמבוגרים מגיבים?)

נספר:

המדריכים והחניכים של תנועת עקיבא היו עם הפנים לכיוון ארץ ישראל. עוד לפני המלחמה הם לא 'הקשיבו להורים' שלהם ודמיינו עולם וחיים אחרים לגמרי ממה שציפו מהם. במלחמה, כל החיים נעצרו. אסור היה בכלל להיפגש ולהתקהל. כל מי שהפר את ההנחיות הסתכן בעונש. בסניף קרקוב יש כמה מאות חניכים ובפני המדריכים בסניף עמדה שאלה כבדה: האם להמשיך את פעילות התנועה למרות האיסורים? האם הם יכולים לסכן אותם כך? שימק וגוסטה, מדריכים מרכזיים בסניף התנועה בקראקוב, מבינים שבמציאות הנוכחית יש חשיבות אפילו יותר גדולה להמשיך קיום פעילות התנועה. הם עושים את מה שהם יודעים ואוהבים עוד מלפני ימי המלחמה, הם מוציאים עיתון, אבל הפעם, במחתרת. דרך העיתון הם משמרים את הקשר בין חברי התנועה וגם שולחים מסרים לרחוב היהודי כולו בקרקוב. ומהם המסרים? להתנגד! להתנגד לתפיסת העולם הנאצית ולהתנגד למעשים ולפקודות שלהם. לא לקבל את רוע הגזירה, לא לציית בצורה עיוורת להנחיות. לעודד את האנשים להרים ראש, לעודד עזרה הדדית, לחזק את הרוח של הציבור.

בשנתיים הראשונות של המלחמה הנאצים מקימים גטאות בכל רחבי פולין הכבושה. גטו הוא איזור בעיר בו נכלא כל הציבור היהודי. הגטאות הוקפו גדר תיל או חומה (להראות תמונה), והיו בהם תנאי מחיה קשים: מזון דל שהוביל לרעב כבד, מחסור בתרופות ותנאים הגייניים ירודים שהובילו למגיפות קשות, מחסור בדירות שיצר צפיפות איומה. הגטאות בעצם היו בתי כלא לעשרות ומאות אלפי יהודים – עיר שלמה מאחורי חומות. באמצעות הגטאות השיגו הנאצים שליטה על רובם המוחלט של היהודים. הנאצים העבירו את היהודים בסדנאות ייצור ובמפעלים – תמורת שכר רעב. את החיים בגטו ניהלה מועצה יהודית ('יודנראט' בגרמנית), והם מי שהיו אחראים על הסדר ברחובות. היהודים שהיו כלואים בגטאות נאבקו בכל דרך אפשרית לשפר את תנאי החיים – להתפרנס מכל הבא ליד, להשיג אוכל ותרופות כדי לקיים את עצמם ואת המשפחות שלהם, וגם – לשמור על חיי הרוח שלהם. בגטאות הוקמו קבוצות תיאטרון ופעלו עיתונים, מערכות עזרה הדדית, בתי תמחוי. מצד אחד הגטו פרק את חיי הקהילה היהודית, ומצד שני, בכל הגטאות היו גם ניסיונות של יחידים וקבוצות להאבק בפירוק הזה. הקהילות היהודיות גם הופרדו אחת מהשניה. לאנשים לא היה מושג מה המצב בערים האחרות.

4. תפקיד הקשריות

נספר:

קשיי המלחמה והכליאה בגטאות, הפכו את השמירה על הקשר לכמעט בלתי אפשרית. לכן, הפעילו חברי וחברות תנועות הנוער במקומות השונים רשת קשריות המבוססת על קשריות ארציות ומקומיות. הן סייעו בשמירה על המסורות התנועתיות, על רצף פעילות התנועה וכן על העברת ידיעות ממקום למקום. הקשר התרחש בעיקר בין המרכזים הגדולים היהודיים של אותה תקופה – ורשה, וילנה, ביאליסטוק וגרודנה.

הקשריות עצמן היו נערות מהתנועה שלקחו על עצמן להתגנב אל מחוץ לגטו, להתחזות לפולניות, לנסוע ברכבות בין עיר לעיר בפולין כדי ליצור קשר בין החברים והקבוצות והסניפים במקומות השונים. להעביר ידיעות ממקום למקום, לבקר את החניכים. נדרשים חוצפה ואומץ להחזיק ככה זהות בדויה, צריך לעמוד ברכבת במקום שיש הכי הרבה חיילים גרמניים, כדי שלא יחשדו בך, להעיר הערות אנטישמיות, לשדר ביטחון עצמי מטורף... בזכות הקשריות של עקיבא ושל תנועות אחרות - חברי התנועה היו הראשונים להבין את חומרת המצב, הם ראו את התמונה הגדולה של מה שהנאצים מעוללים לעם היהודי. הם הראשונים שהתנערו מהאשליה, הראשונים שהבינו שהנאצים מתכוונים לרצוח את העם היהודי.

הן העבירו ידיעות, הצילו אנשים והבריחו מזון, נשק ותחמושת לחברי המחתרת בגטאות השונים. באופן זה הצליחו גטאות ברחבי פולין וליטא הכבושות, לשמור על קשר ולהתעדכן במתרחש גם מעבר לגבול. המידע היה יקר ערך לנוכח הימים בהם קרסו מסגרות החיים כולן, שעה שכל המתרחש מעבר לחומות הגטו נותר מחוץ לעולמם. עבור תנועות הנוער היהודיות שפעלו במחתרת היו הקשריות חשובות ביותר, וככל שחלפו הימים היה תפקידן בעל ערך רב עבור היהודים המבודדים. תפקידן טמן בחובו סכנת חיים והקרבה יומיומית, והן חיו במשך תקופה ארוכה בזהויות שונות. הן סיכנו את חייהן פעם אחר פעם כדי לפרוץ את חומות הבידוד וחוסר הוודאות אשר נכפו על הקהילות היהודיות בתקופת השואה. מרכיב נוסף משמעותי ביותר עבור קשריות, לצד מראה ארי היו תכונות אופי של אומץ, תעוזה ויכולת להשתלב בכל סיטואציה.

נשאל:

- הביטוי 'קשריות' - נשמע אולי קצת טכני ו'מצומצם', מה חשוב בכלל בתפקיד הזה? מה דעתכם על התפקיד של הקשריות?
- מה נדרש בכדי לבצע אותו ומה נתן להן לדעתכן את הכוח לבצע אותו?

5. קורותיה של הלה במלחמה + דיון

נראה סרטון קצר שמספר את סיפורה של הלה שהוצג בטקס המשואות ביד ושם לפני שהדליקה משואה:

[הלה רופאייזן שיפר](#)

נחלק למספר תלמידים קטעי קריאה על הלה עם מספרים לפי סדר כרונולוגי ונבקש מהם להקריא לפי הסדר –

נספח א'

נשאל:

- מה נדרש מהלה בכדי לבצע את תפקידה כקשרית?
- אילו בחירות היא קיבלה לאורך המלחמה ומה דעתכם עליהן? מה לדעתכם הביא אותה לבחרו במה שבחרה?
- האם הייתם לוקחים עצמכם תפקיד כזה?

נספר:

לאחר המלחמה, בראש השנה בשנת 1945, ההגיעה הלה לישראל. התיישבה בבית יהושע (כשהוקם - היה קיבוץ, לימים - מושב), בו חיו פעילי ופעילות תנועת עקיבא. לימים סיפרה: "אם נשארתי בחיים עלי לעלות ארצה ולעשות מה שאני יכולה לעשות, דבר ראשון - לספר. אני רציתי להגיע לקיבוץ בית יהושע, ידעתי שאף אחד חוץ ממני לא מגיע לשם אחרי המלחמה, אני צריכה לספר להם מה קרה עם התנועה, מה קרה לאנשים שהם מצפים להם.

מעל לכל רציתי לספר להם שהייתה התנגדות."

בבית יהושע הכירה את אריה רופאייזן ונישאה לו. בשנת 1949 עזבו את בית יהושע והיו מראשוני המושב בוסתן הגליל, שם נולדו להם שלושה בנים. בשנת 1961 זומנה להעיד במשפטו של אדולף אייכמן בירושלים, על פעולות התנועה במהלך המלחמה ועל תפקידה כקשרית. עדותה עוררה רושם רב, ובמאמר שכתבה שולמית אלוני בעקבות עדותה ציינה את התרשמותה מגבורתה, כי המשיכה את פועלה מתוך הכרה עמוקה לכך שהיא חלק מכלל שחייב להילחם על קיומו. לאורך השנים סיפרה את סיפורם של לוחמי ולוחמות מרד גטו ורשה ופעילות חברי וחברות תנועת עקיבא, העידה, הרצתה ויצאה למסעות לפולין.

בשנת 1990 ראה אור ספרה האוטוביוגרפי "פרידה ממילא 18: סיפורה של קשרית".

בשנת 2003 נמנתה עם ששת מדליקי המשוואות בטקס הממלכתי ביד ושם.

בשנת 2007 הדליקה משואה במכון משואה בתל יצחק.

נפטרה בערב יום השואה ה'תשע"ז ב-23 באפריל 2017.

6. דיון וסיכום:

נקריא/נציג את דבריה של צביה לובטקין, צביה, מנהיגת מרד גטו ורשה כתבה על אומץ ליבן של הקשריות והחשיבות העצומה של פועלן – נספח ב'

נשאל:

חשבו על תכונה אחת שתרצו לאמץ לעצמכם מדמותה של הלה- מהי? מדוע?

נסכם:

הלה הפגינה גבורה עילאית, ופעולתה סייעה רבות למאבק בנאצים. חשוב לזכור שהיתה צעירה כמוכם, שרצתה יותר מכל שהעולם והיהודים ידעו שהיהודים לא הלכו כצאן לטבח, ושהיתה התנגדות לוחמת לנאצים. חשוב עוד לזכור, שהלה לא פעלה לבד. היא היתה חלק מחבורה, שהתחנכה לערכים של עזרה הדדית ואחריות על העם היהודי בתנועת הנוער. היא היתה מחויבת לחברים שלה, ופעלה מתוך אהבה אליהם ולעם שלה.

גם היום אנו זקוקים לבני נוער שיבחרו להילחם על הטוב, הצודק והיפה בחיים. אחד הלקחים החשובים מסיפור המרד בשואה הוא שכמעט תמיד, מי שמרד לא עשה זאת לבד, אלא כחלק מחבורה שאליה היה מחויב ואת חבריה אהב. שמעשינו היום יהיו ראויים לזכרם של הלוחמים הצעירים והאמיצים שהצילו את כבוד עמנו בתקופה החשוכה ביותר.

נספח א'

סיפורה של הלה

1. הלה נולדה בעיר קרקוב שבפולין, בתם של שמחה לבית רוזנברג ופנחס שיפר, שוחט וחזן. לאחר שהוריה נישאו, נסע אביה ללמוד בברלין. אמה נפטרה בגיל 35, לאחר לידת הילד החמישי, וילדי המשפחה התפזרו לבתי יתומים וישיבות וקרובי משפחה.
2. שיפר בת העשר עברה לגור בבית סבתה. בבית הספר קיבלה חינוך פולני ולמדה גם מנהגים נוצריים ותפילות, שלימים עזרו לה בתפקידיה במחתרת. בנעוריה הצטרפה לארגון פ.ו.ק., ארגון פטריוטי פולני של נשים לאימון צבאי. גילויי אנטישמיות מצד המפקדות גרמו לה לעזוב את הארגון, והיא הצטרפה לתנועת הנוער החלוצית עקיבא. בעקבות התנגדות משפחתה לפעילותה בתנועה עזבה את ביתה בגיל 17.
3. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה ניסתה לברוח מזרחה, אך חזרה לקרקוב, בה המשיכו חברי התנועה את פעילותם החינוכית והתרבותית באופן חשאי. מספר פעמים הצליחה לסייע לבני משפחתה למצוא מקומות מסתור בכפרים סמוכים, והעבירה ציוד ומצרכים נדרשים לקרקוב. מראה החיצוני, שלא היה יהודי במובהק, סייע לה בכך. שינוי הזהות לא היה לה קל: "אני נוסעת כפולנייה וכאילו "זורקת מעצמי" את זהותי היהודית, את העול הקולקטיבי של עמיי". בהמשך, הצטרפה לפלוגה של המחתרת בוורשה, ובמרץ 1941, עם הקמת הגטו בקרקוב, יצאה לגטו ורשה, כשהיא מצוידת בתעודה מזויפת. שם התחדשה פעילותו של קן תנועת עקיבא.
4. תנאי החיים בגטו היו קשים. 25 חברי תנועה חלקו דירה אחת. רובם עסקו בעבודה חינוכית. תפקידן של הנשים היה לעבוד במשק בית. עם סיום יום העבודה ולאחר שעות העוצר, נהגו ללמוד בקבוצות, לשיר יחד, ובערבי שישו לקיים קבלת שבת. הלה ניהלה את הבית והייתה אחראית על הטיפול בחולי הטיפוס, ויצרה לשם כך קשר עם גורמים חיצוניים כדי להשיג סיוע רפואי. לאחר מותו של דניאל לוסיק, רכז הקבוצה, קיבלה על עצמה את ההנהגה במקומו. עם הגירוש הגדול בגטו ורשה ביולי 1942, השתתפה, כנציגת תנועת עקיבא בישיבת מרכז 'החלוץ', בה הוחלט להקים את הארגון היהודי הלוחם (אי"ל) ועל פעילות ליצירת מודעות בגטו לנעשה במחנה ההשמדה טרבלינקה. במסגרת פעילות זו השתתפה בהפצת כרוזים, וזאת כנגד דעת רבים שחששו שהתקוממות תמיט אסון על יושבי הגטו.
5. שלוש קשריות בעלות חזות ארית, הלה שיפר, מניה מינצ'אלס והנקה בלס, הופקדו על הקשר בין מחתרת גטו ורשה ומחתרת גטו קרקוב. נסיעותיה בין שתי הערים כללו משימות ליווי של צעירים שיצאו לערות להילחם, העברת כספים ותעודות מזויפות והברחת כלי נשק ותחמושת על גופה. משימות אלו נחשבו כמסוכנות, שכן היה עליה להשתמש בתעודות מזויפות ולהתמודד עם ביקורת ובדיקות של הגרמנים.
6. בתחילת ינואר 1943, במהלך משימת קישור מחוץ לגטו ורשה, נעצרה ועברה חיפוש בו הצליחה להשמיד ראיות ליהדותה, ולהיפטר מהכסף שהיה עליה להעביר. היא ברחת מבית המעצר, ובמרדף נפצעה ברגלה והוחזרה לגטו. שבוע לאחר פרוץ המרד נשלחה לבונקר הפיקוד ברחוב מילא 18. ב-8 במאי 1943 שלח אותה מפקד הארגון היהודי הלוחם, מרדכי אנילביץ, לצד הארי, במשימת קישור לסגנו יצחק צוקרמן בניסיון להקים קשר עם המחתרות הפולניות להשגת נשק לטובת המרד. לבסוף, קבוצה של תריסר לוחמים והיא בתוכם יצאו מהגטו דרך תעלות הביוב ונפלו למארב של המשטרה הפולנית. התנהל מרדף ובמהלכו הצליחה לברוח ולהעביר את המסר ליצחק צוקרמן.
7. ב-11 במאי קיבלה עם חבריה את הידיעה על נפילתו של הבונקר במילא 18 ועל מות המורדים שם; ואז להרגשתה: "פתאום איבדו החיים כל טעם: לשם מה להמשיך להילחם? צעירים כה רבים נספו, מיליוני יהודים נרצחים בדרכים שונות, מורעלים בגז. המוות הוא המוצא הטוב והקל ביותר. שיבוא כבר המוות!".
8. ממקום המסתור בצד הארי מצאה מחסה במבנה בית חרושת לצלוליד, יחד עם לוחמים נוספים. בסוף מאי 1943 עברה למקום מחבוא בפרבר של ורשה עם חברותיה. ב-13 ביולי 1943 נתפסה שיפר, וגורשה יחד עם שרה בידרמן למחנה ברגן-בלזן בגרמניה. גם שם הצטרפה להתארגנות התנועה החלוצית לפעילות במחנה.

נספח ב'

על גבורתן של הקשריות – צביה לובטקין

"את עבודתנו ברחבי הכיבוש הגרמני לא היינו מסוגלים לבצע בלי קשריות. כל גטו היה מעין "ממלכה" בפני עצמה, מנותק מן העולם ומגטאות אחרים. שום קשר לא היה קיים בין גטו לגטו, ודבר זה הכביד על המוני היהודים, ובמיוחד על פעולות המחתרת היהודית.

אין בכוחי לתאר מה היתה עבודת-הקשר בין גטו לגטו ובין איזור למשנהו בתחומה של פולין שמלפני המלחמה. צריך היה לצאת מהגטו ברשיונות יציאה מזוייפים, או להתגנב דרך כל מיני חורים בבתים הרוסים על גבול הגטו, או לעבור מעל החומות, שהוקמו בידי הגרמנים, לצד הארי, להסתכל לכל עבר, אם אין משגיחים בך, להיזהר מהסכנה האורבת: מגרמני, משוטר פולני, מסחטן. לא יכולנו להתהלך מחוץ לגטו כיהודים. אסור היה ליהודי לנסוע ברכבת או להתנועע בכבישי המדינה הכבושה. כדי לצאת מחוץ לגטו צריך היה להתחפש לפולני, ולשם כך דרוש היה "פרצוף ארי" ושליטה טובה בשפה הפולנית. לא תמיד נמצאו אנשים מתאימים. אך גם משנמצאו ציפו להם שבעה מדורי גיהנום, שהרי כל שיצא מתחומי הגטו כדי לעבור ברחובות העיר עוד הרכבת, ארבה לו הסכנה. אם מראה פניך עצוב, מכירים בך שיהודי אתה; אם מישהו מביט עליך בחוצפה ואתה, ברגע של חולשה, משפיל את העיניים - דינך נגזר, כי ברור שיהודי אתה, שאם לא כן - מה לך לפחד? ... בכניסתך לרכבת עליך להשתתף בשיחותיהם של הפולנים, ועיקר שיחתם - על היהודים, וחייב אתה להקשיב, לדבר כאחד מהם, שאם לא כן יכירו בך שיהודי אתה.

ולא בידיים ריקות נסעו המקשרים והקשריות. בתקופה הראשונה העבירו עיתונים והוראות, בתקופה השניה - אקדחים. לעיתים קרובות נקלעו הקשריות למצודים שערכו הגרמנים על פולנים. היו עוברים שבועות של מתיחות שאין לתארה, עד שהקשרית סיימה את שליחותה וחזרה לבסיסה. אילו כוחות נפש היו דרושים כדי לעמוד בכל אלה!

ועשרות פעמים ראו את המוות בעיניהן. אחרי כל נסיעה כזו היו נחות ימים אחדים ויוצאות שוב לדרך. אין לתאר את עבודתנו, את ארגון המרד ואת המרד עצמו, בלי הבחורות המקשרות האלו. יסוד עיקרי בעבודתנו היה הקשר עם המקומות, וזה נעשה על-ידי מקשרות. הגרמנים ניתקו אותנו לחלוטין מן העולם. הם ביתרו את יהדות פולין לאברים-אברים מדולדלים. כל גטו היווה יחידה נפרדת, המנותקת ניתוק גמור משאר הגטאות.

הקשריות שלנו קיבלו עליהן לסכל מזימה זו, והן עשו והצליחו ולו במעט. בגופן ובמעשיהן ניסו לאחד את הגטאות, את יהדות פולין המתפוררת. בפניהן של הקשריות לא עמדו חומות הגטו ולא היו גבולות, וכל הגזירות והאיסורים על התנועה בדרכים לא נחשבו בעיניהן. לא היתה פינה בפולין הכבושה בה נמצאו יהודים שהקשריות לא חדרו לתוכה."